

Š i f r a u č e n c a :

Državni izpitni center

N 2 1 1 5 1 1 3 1

9.

razred

Ponedeljek, 10. maj 2021 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
učenec prinese modro/črno nalivno pero ali moder/črn kemični svinčnik.
Preizkusu je priložena štiristranska barvna priloga.

NACIONALNO PREVERJANJE ZNANJA

v 9. razredu

NAVODILA UČENCU

Natančno preberi ta navodila.

Prilepi kodo oziroma vpisi svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani.

Pri vsaki nalogi napiši odgovore na črte v predvideni prostor znotraj okvirja, razen če je pri nalogi navedeno drugačno navodilo za reševanje.

Piši čitljivo. Če se zmotiš, napačni odgovor prečrtaj in pravilnega napiši na novo.

Nečitljivi zapisi in nejasni popravki se ovrednotijo z nič točkami.

Če se ti zdi naloga pretežka, se ne zadržuj predolgo pri njej, temveč začni reševati naslednjo.

K nerešeni nalogi se vrni pozneje. Na koncu svoje odgovore ponovno preveri.

Zaupaj vase in s svoje zmožnosti. Želimo ti veliko uspeha.

Preizkus ima 28 strani, od tega 4 strani barvne priloge in 2 prazni strani.

N 2 1 1 5 1 1 3 1 0 2

N 2 1 1 5 1 1 3 1 0 3

3/28

Uvod v zgodovino

- Oglej si sliko 1 in odgovori na vprašanji.

Slika 1: Egipčanski hieroglifi

- a) Pisave so se razvijale več tisočletij. Z uporabo slike 1 navedi, katera vrsta pisave je bila osnova hieroglifne pisave.

(1 točka)

- b) Navedi eno od temeljnih znanj, ki ga mora imeti zgodovinar, da lahko proučuje pisne vire.

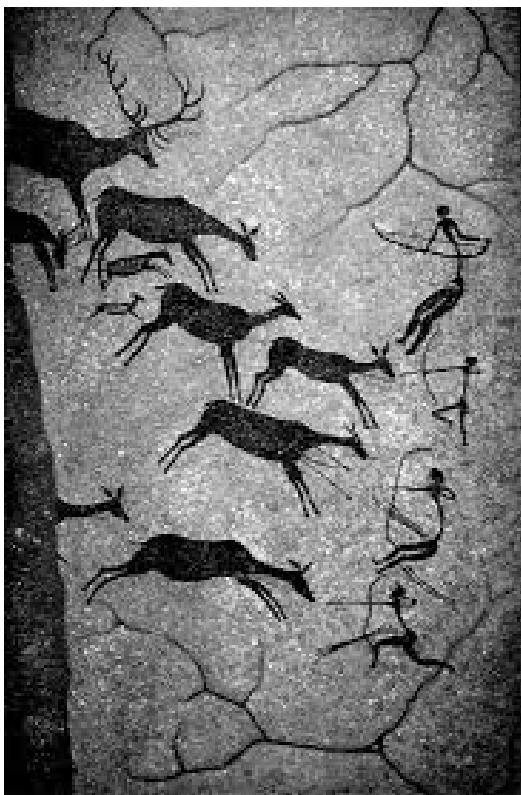

(1 točka)

Prazgodovina

2. Oglej si sliko 2 in odgovori na vprašanje.

Slika 2: Delo, nastalo pred približno 20.000 leti

Katero področje umetnosti je razvil sodobni misleči človek in ga predhodne človeške vrste niso poznale?

(1 točka)

N 2 1 1 5 1 1 3 1 0 5

5/28

Stari vek

3. a) Grška zgodovina se je začela v drugem tisočletju pred Kristusom s prihodom prvih grških plemen v novo domovino – Grčijo. Kako imenujemo prvo grško zgodovinsko obdobje? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A čas trojanske vojne
- B helenizem
- C zlata doba
- D mikensko obdobje

(1 točka)

3. b) Oglej si sliko 3 in odgovori na vprašanje.

Slika 3: Kip Voznik v preročišču v Delfih

Z uporabo slike 3 navedi eno značilnost upodabljanja ljudi v grški umetnosti klasičnega obdobja.

(1 točka)

4. a) Napiši, kdo sta bila mitološka ustanovitelja mesta Rim leta 753 pred Kristusom.

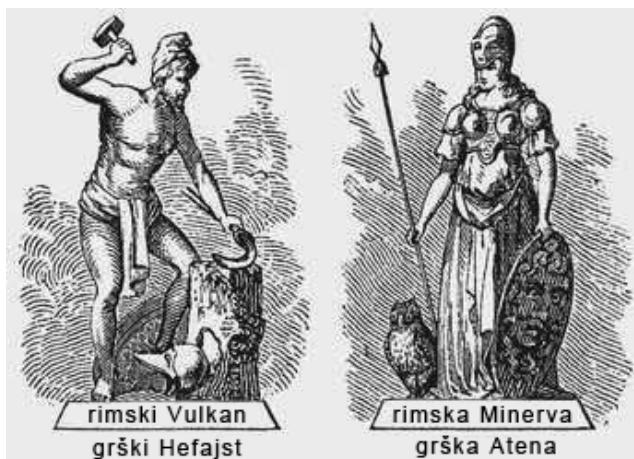
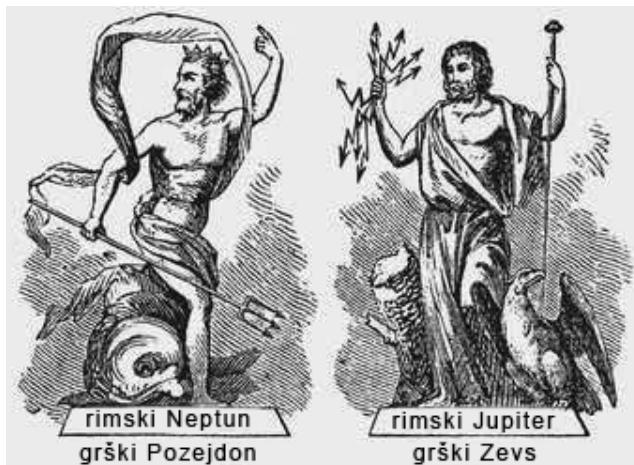

(1 točka)

4. b) Oglej si sliko 4 in odgovori na vprašanje.

Slika 4

Rimska država si je vojaško podredila Grčijo. Ali je bila ta podreditev popolna?
Svoj odgovor utemelji s pomočjo slike 4.

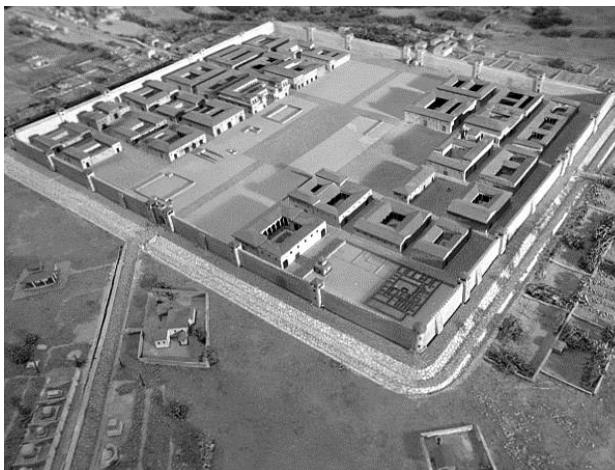
(1 točka)

N 2 1 1 5 1 1 3 1 0 7

7/28

5. a) Oglej si sliko 5 in odgovori na vprašanje.

Slika 5

Razloži, kako se je s prihodom Rimljani na ozemlje današnje Slovenije spremenila naselbinska kultura.

(1 točka)

5. b) Oglej si preglednico 1 in odgovori na vprašanje.

Jeziki	Besede		
Latinščina	pater	lux	deus
Italijanščina	padre	luce	dio
Slovenščina	oče	svetloba	bog

Preglednica 1

Ozemlji sodobne Italije in sodobne Slovenije sta bili dolga stoletja pod oblastjo rimske države. Pričakovali bi, da bo jezikovni vpliv latinščine v obeh jezikih sosednjih držav močan. S pomočjo preglednice 1 ugotovi, ali to pričakovanje drži. Svoj odgovor utemelji.

(1 točka)

Srednji vek

6. a) V kateri današnji državi je bilo središče srednjeveške Karantanije?

(1 točka)

6. b) Preberi besedilo in odgovori na vprašanje.

Ne dolgo zatem so začeli Obri ravno te Karantance nevarno ogrožati s sovražnimi napadi. Tedaj je bil karantski knez Borut. Ta je Bavarcem sporočil, da prihaja nadanj obrska vojska, in jih prosil, naj mu priskočijo na pomoč. Bavarci so zares takoj prihiteli, premagali Obre in rešili Karantance ter jih podvrgli kraljevi podložnosti.

(Vir: V. Brodnik, et al, Zgodovina 1, Učbenik za prvi letnik gimnazije, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1997.)

Iz besedila razberi, katero posledico je imela bavarska vojaška pomoč za samostojnost Karantanije.

(1 točka)

7. Oglej si sliko 11 v barvni prilogi in odgovori na vprašanja.

7. a) Navedi vsebino freske, ki jo vidiš na sliki 11 v barvni prilogi.

(1 točka)

7. b) Razloži, kaj lahko zgodovinarjem pove zgodovinski vir, kakor ga prikazuje slika 11 v barvni prilogi.

(1 točka)

7. c) Sklepaj, zakaj so v srednjem veku na cerkvenih stenah raje upodabljali slike kakor pisali besede.

(1 točka)

N 2 1 1 5 1 1 3 1 0 9

9/28

8. a) Oglej si preglednico 2 in odgovori na vprašanje.

Sredina 13.–sredina 14. stoletja	Sredina 15.–konec 16. stoletja
Kmet trguje z lastnim blagom.	Kmet prekupčuje z blagom drugih kmetov.
Kmet tovori blago za trgovce.	Kmet trguje z blagom trgovcev.
Kmet tovori blago v okviru opravljanja tlake.	Razvije se tihotapska trgovina.
Kmet trguje na kratkih razdaljah, v trgih in mestih.	Kmet trguje na daljših razdaljah (medregionalno in mednarodno, tudi po morju).

Preglednica 2: Kmečka trgovina na Slovenskem v srednjem veku

V preglednici primerjaj podatke za obe prikazani obdobji in razloži, katera dejstva kažejo na večjo uspešnost kmečke trgovine na prehodu v novi vek, kot je bila v prejšnjem obdobju.

(1 točka)

8. b) Oglej si sliko 12 v barvni prilogi in odgovori na vprašanje.

Primerjaj pridelavo kmetijskih pridelkov v srednjem veku in sedanosti.

(1 točka)

Novi vek in novejša zgodovina

9. a) Napiši ime in priimek prvega evropskega pomorščaka, ki velja za odkritelja Amerike.

(1 točka)

9. b) Napiši leto odkritja Amerike.

(1 točka)

9. c) Preberi besedilo in odgovori na vprašanje.

Mesto Tenochtitlan v Latinski Ameriki, 1519:

Tu si dobil zlato, srebro, dragulje, perje, čokolado, kože, sandale in druge reči, kot so sužnji in sužnje.

(Prirejeno po: S. Berzelak, Zgodovina 1 za tehniške in druge strokovne šole, Delovni zvezek, Modrijan, Ljubljana 1997.)

Katerega blaga, ki so ga prodajali na tržnicah Tenochtitlana, danes ne bi našli na evropskih mestnih tržnicah in sejmih? Utemelji, zakaj.

(1 točka)

10. Oglej si sliko 13 v barvni prilogi in odgovori na vprašanji.
10. a) Katera vera se je na Balkanskem polotoku začela širiti konec srednjega veka?

(1 točka)

10. b) S pomočjo slike razloži, zakaj lahko trdimo, da je bila na območju Balkanskega polotoka več stoletij strpnost med veroizpovedmi.

(1 točka)

11. a) Zapiši ime vladarice, ki je najbolj zaslužna za uvedbo obveznega osnovnošolskega izobraževanja na Slovenskem.

(1 točka)

11. b) Preberi besedilo in odgovori na vprašanje.

Okoli leta 1810 je hodil na slovenskem narodnem ozemlju v redno osnovno šolo (brez nedeljskih šol) približno vsak sedmi za šolo sposoben otrok, leta 1847 že vsak tretji.

(Vir: J. Cvirn, et al, Ilustrirana zgodovina Slovencev, Mladinska knjiga, Ljubljana 1999.)

Razloži, zakaj v prvi polovici 19. stoletja še vedno težko govorimo o upoštevanju splošne šolske obveznosti za vse otroke.

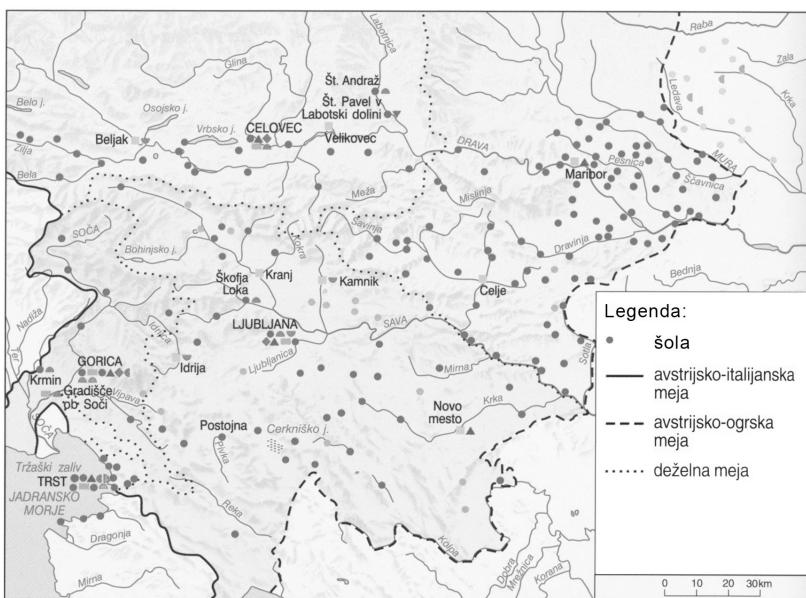

(1 točka)

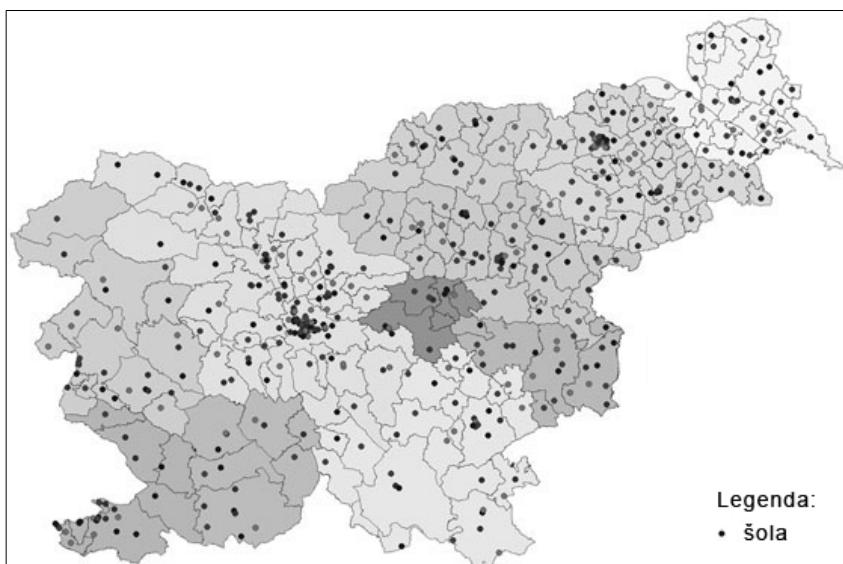

N 2 1 1 5 1 1 3 1 1 3

11. c) Oglej si zemljevida na slikah 6 in 7 ter odgovori na vprašanje.

Slika 6: Mreža različnih vrst šol na Slovenskem leta 1806

Slika 7: Mreža osnovnih šol v Sloveniji leta 2020

Danes je v Sloveniji večina otrok vključena v osnovnošolsko izobraževanje. S pomočjo zemljevidov ugotovi, zakaj je splošna šolska obveznost danes laže uresničljiva, kot je bila v 1. polovici 19. stoletja.

(1 točka)

(Vir slike 6: priznjeno po: M. Javornik (ur.), Enciklopedija Slovenije, Mladinska knjiga, Ljubljana 1999.)

(Vir slike 7: priznjeno po: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/NPZ/2020_21/slovenija_npz2021.png. Pridobljeno: 2. 12. 2020.)

12. Oglej si zemljevid na sliki 14 v barvni prilogi in odgovori na vprašanji.

12. a) Pojasni, zakaj je bil spomenik Napoleonu in Ilirskim provincam postavljen ravno v Ljubljani.

(1 točka)

12. b) Razloži, kaj lahko razberemo iz dejstva, da spomenika Ilirskim provincam niso postavili ob njihovi stoti obletnici v Avstro-Ogrski leta 1909, ampak šele v Kraljevini Jugoslaviji leta 1929.

(1 točka)

N 2 1 1 5 1 1 3 1 1 5

13. Oglej si sliko 8 in odgovori na vprašanja.

Slika 8: Na glavnem mostu v Londonu leta 1872

13. a) Pojasni pojem »industrijska revolucija«.

(1 točka)

13. b) Pomagaj si s sliko 8 in opiši eno negativno spremembo, ki jo je v življenje mest prinesla industrializacija.

(1 točka)

13. c) Iz slike 8 ugotovi, v čem se razlikujejo sodobna mesta od mest 19. stoletja, ki jih je zajela industrializacija.

(1 točka)

14. a) Obkroži črko pred politično stranko, ki je imela med navadnim ljudstvom na Slovenskem konec 19. stoletja največji vpliv.

- A Narodno napredna stranka
- B Socialdemokratska stranka
- C Narodno radikalna stranka
- D Slovenska ljudska stranka

(1 točka)

Preberi besedilo, ki se nanaša na politične razmere v slovenskem prostoru leta 1874, in odgovori na vprašanji 14. b in 14. c.

/.../ Začnejo duhovniki v blagor naroda kaj delati, se svetovni čemerno proč obrnejo, rekoč: »Vi ste mračnjaki, z vami nočemo.« V laseh so si stari in mladi Slovenci – v laseh so si naši politikarji. »Na Dunaj pojdemo!« kličejo eni. »Doma ostanimo!« odvračajo drugi. In iz tacih plev naj bi zrasla Zedinjena Slovenija? /.../

(Prirejeno po: J. Cvirn, E. Hriberšek, A. Studen, Novi vek, Učbenik za 8. razred devetletke, Državna založba Slovenije, Ljubljana 2000.)

14. b) Pojasni, na kateri temeljni problem strankarskega življenja na Slovenskem opozarja besedilo iz leta 1874.
-
-

(1 točka)

14. c) S pomočjo besedila na sliki 16 v barvni prilogi iz leta 1869 in zgornjega besedila iz leta 1874 ugotovi razliko v slovenskem političnem življenju v kratkem časovnem obdobju.
-
-

(1 točka)

N 2 1 1 5 1 1 3 1 1 7

Sodobna zgodovina

15. a) Poimenuj bojišče med Kraljevino Italijo in Avstro-Ogrsko na ozemlju današnje Slovenije med 1. svetovno vojno.

(1 točka)

15. b) Oglej si zemljevid na sliki 15 v barvni prilogi in odgovori na vprašanje.

Pojasni, ali sta se Kraljevina Italija in Avstro-Ogrska vojaško spopadli že v prvem letu vojne.

(1 točka)

15. c) Preberi besedilo, oglej si zemljevid na sliki 15 v barvni prilogi in odgovori na vprašanje.

V megleni noči 24. oktobra 1917 so ob dveh zjutraj začele na italijanske položaje padati rušilne plinske granate. Smrtonosni plin je moril po italijanskih strelskeh jarkih. Do 9. novembra 1917 se je nova bojna črta ustalila na reki Piavi.

(Vir: P. Svoljšak, Prvi med junaki je naš kranjski Janez, Mladika, Ljubljana 1997.)

Na bojišču med Kraljevino Italijo in Avstro-Ogrsko je bilo med vojno dvanajst ofenziv. V čem je bila glavna razlika med dvanajsto ofenzivo, ki jo opisuje besedilo, in vsemi drugimi ofenzivami na tem bojišču?

(1 točka)

16. a) Poimenuj državo južnih Slovanov, ki je nastala v času razpadanja Avstro-Ogrske.

(1 točka)

Oglej si sliko 17 v barvni prilogi in odgovori na vprašanji 16. b in 16. c.

16. b) Razloži, kako se na znamki prepozna, da je bila nova država južnih Slovanov po razpadu Avstro-Ogrske večnacionalna in večkulturna.

(1 točka)

16. c) Kaj je želel avtor znamke sporočiti o nekdanji državi, v kateri je živel del južnih Slovanov?

(1 točka)

N 2 1 1 5 1 1 3 1 1 9

17. a) Katerega leta se je začela 2. svetovna vojna?

(1 točka)

17. b) Preberi besedilo 1 in odgovori na vprašanje.

Besedilo 1

Napad Nemčije na Poljsko:

Naj so Poljaki še tako pogumni, srčni in nori, nemški naskok jih je naravnost pomendral. /.../ Lovska bombniška letala so rjovela nad nebom, ogledovala, napadala in sipala ogenj. Divizije tankov so predirale obrambne črte ter drvele po trideset, štirideset milij na dan. /.../ Velikansko armado je usmerjala zapletena elektronska oprema.

(Vir: W. Shirer, Vzpon in padec tretjega rajha, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1969.)

Razloži glavni vzrok, zaradi katerega so bili v prvih dneh 2. svetovne vojne Poljaki hitro poraženi.

(1 točka)

17. c) Preberi besedili 1 in 2 ter odgovori na vprašanje.

Besedilo 2

Iz nemškega vojaškega poročila med 1. svetovno vojno na zahodni fronti:

Val za valom je plezal iz jarkov in korakoma napredoval. Strojnice so s salvami sprejemale napadalce /.../ njihovo napredovanje se je ustavilo na sredini nikogaršnje zemlje. Pogled je bil strašen. Med bodečo žico je ležalo na stotine rumeno rjavih mrtvih in ranjenih.

(Vir: M. Rode, Koraki v času, 20. stoletje, Delovni zvezek za 8. razred osemletke in 9. razred devetletke, Državna založba Slovenije, Ljubljana 2003.)

Napiši eno razliko v bojevanju med velikima vojnoma 20. stoletja.

(1 točka)

18. a) Na katera dva dela je bilo razdeljeno mesto Berlin v času hladne vojne?

(1 točka)

18. b) Oglej si sliko 9 in odgovori na vprašanje.

Slika 9: Izdelava zidu

Pojasni, kako se na sliki 9 vidi, da je bil projekt izdelave zidu v Berlinu pod nadzorom oblasti.

(1 točka)

18. c) Oglej si sliko 9, preberi besedilo in odgovori na vprašanje.

Vodja Vzhodne Nemčije, Walter Ulbricht, je na konferenci leta 1961 na vprašanje zahodnonemške novinarke odgovoril:

Pravite, da so ljudje, ki si želijo, da v NDR (Vzhodni Nemčiji) ustavimo gradbena dela, da ne bi postavili zidu, kajne? Ni mi znano, da bi takšni nameni sploh obstajali; gradbeni delavci se ukvarjajo zgolj z gradnjo stanovanj in njihovo delo je nadzorovano. Nihče nima namena zgraditi zidu!

(Prirejeno po: https://sl.wikipedia.org/wiki/Berlinski_zid. Pridobljeno: 10. 10. 2019.)

Pojasni, zakaj trdimo, da je oblast Vzhodne Nemčije manipulirala z javnim mnenjem.

(1 točka)

N 2 1 1 5 1 1 3 1 2 1

19. Oglej si sliko 10 in odgovori na vprašanja.

Slika 10: Merjenje moči med SZ in ZDA med kubansko krizo (1962)

19. a) Napiši, koga prikazuje karikatura na sliki 10.

(1 točka)

19. b) Utemelji, zakaj je bilo obdobje, ki ga prikazuje karikatura, stanje ne vojne ne miru.

(1 točka)

19. c) Pozorno poglej sliko 10 in napiši, na kakšno nevarnost opozarja karikatura.

(1 točka)

OBRNI LIST.

(Vir slike 10: A. N. Kern, D. Nečak, B. Repe, Naše stoletje, Zgodovina za 8. razred osnovne šole, Modrijan, Ljubljana 1998.)

20. Preberi besedilo in odgovori na vprašanja.

V 80. letih 20. stoletja je Jugoslavijo prizadela huda gospodarska kriza. Podatke o stanju so v času vladanja predsednika Josipa Broza Tita skrivali pred javnostjo. Neproduktivni socialistični giganti (Jugoslovanski naftovod in razna druga podjetja /.../) so dobili velikanske vsote. /.../ Leta 1981 je inflacija v državi znašala 45 %, leta 1985 že 80 %, proti koncu 80. let pa je Jugoslavija zašla v hiperinflacijo. Država ni mogla več plačevati uvožene nafte, opreme in surovin.

(Prirejeno po: M. Drnovšek, D. Bajt, (ur.), Slovenska kronika 20. stoletja, Nova revija, Ljubljana 1997.)

20. a) Kaj označuje pojem inflacija? Obkroži črko pred pravilnim odgovorom.

- A gospodarsko rast
- B splošen padec cen
- C splošen dvig cen
- D stabilnost vrednosti denarja

(1 točka)

20. b) S pomočjo besedila navedi en razlog, zaradi katerega se je Jugoslavija zadolževala.

(1 točka)

20. c) S katerim podatkom iz besedila bi podkrepil trditev, da so v Jugoslaviji gojili kult osebnosti Josipa Broza Tita?

(1 točka)

Skupno število točk: 50

Prazna stran

Prazna stran

Tukaj ne piši. Tukaj ne piši.

N 2 1 1 5 1 1 3 1 2 5

Barvna priloga

Slika 11: Freska iz Crngroba (Sveta nedelja)

Slika 12: Kmečko življenje v srednjem veku

Slika 13: Verski objekti v Bosanski Krupi danes

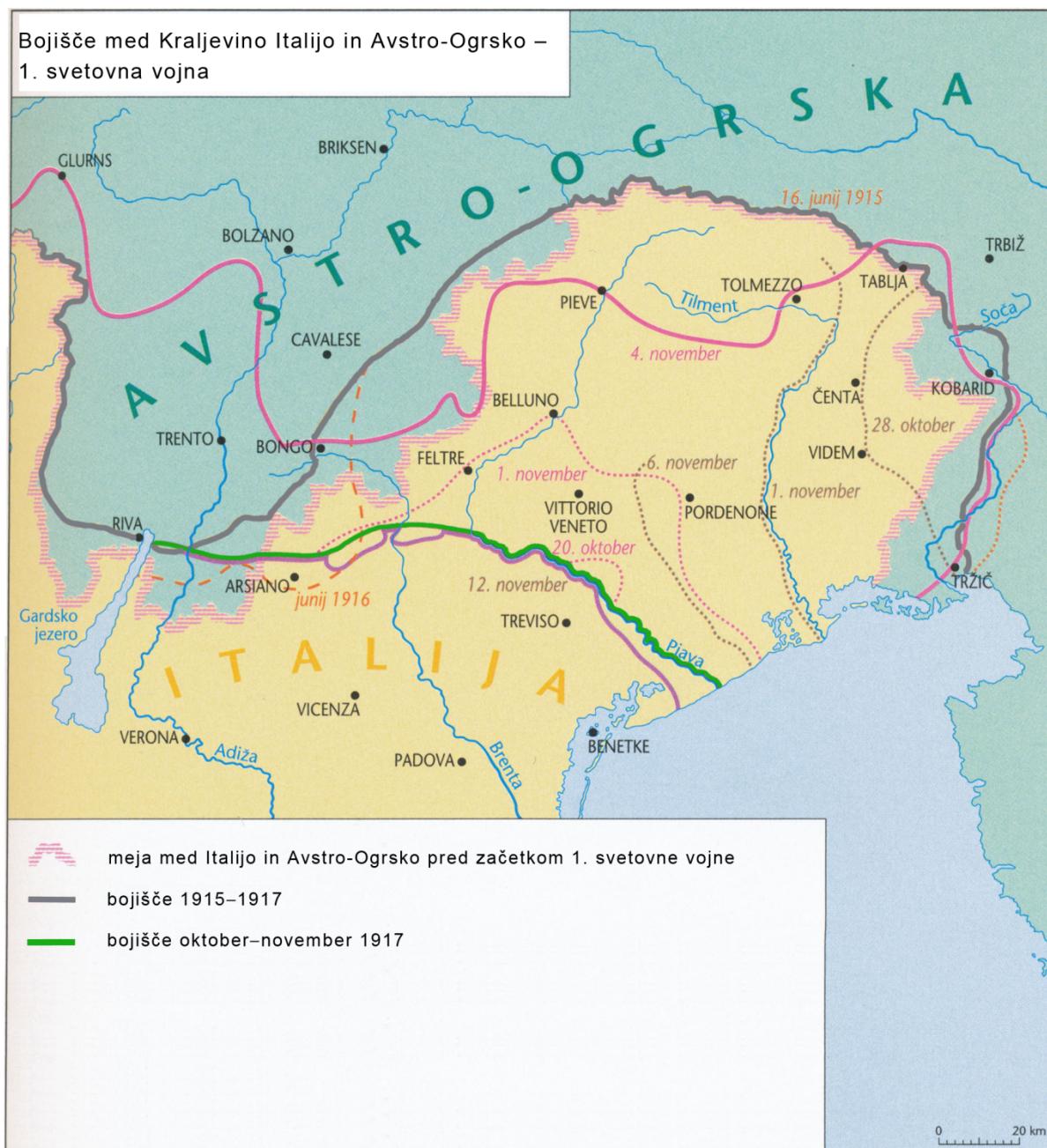

Slika 14: Ilirske province

Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši. Tukaj ne piši.

N 2 1 1 5 1 1 3 1 2 7

Slika 15

N 2 1 1 5 1 1 3 1 2 8

Slika 16: Plakat za taborsko gibanje iz leta 1869

Slika 17: Poštna znamka Dušana Vaupotiča, Verigar, ki trga okove (Napisa na znamki sta v cirilici in latinici.)

Viri:

Slika 11: J. Cvirn, et al, Ilustrirana zgodovina Slovencev, Mladinska knjiga, Ljubljana 1999.

Slika 12: <https://puntomarinero.com/images/4.jpg>. Pridobljeno: 25. 10. 2020.

Slika 13: https://bs.wikipedia.org/wiki/Datoteka:Bosanska_Krupa_Churches.JPG. Pridobljeno: 26. 1. 2017.

Slika 14: pritejeno po: P. Vodopivec, M. Žvanut, Vzpon meščanstva, Zgodovina za 8. razred osnovne šole, Modrijan, Ljubljana 2009.

Slika 15: prizrejeno po: E. M. Dolinar, et al. Slovenski zgodovinski atlas. Nova revija. Ljubljana 2011.

Slika 16: J. Cvirk, E. Hriberšek Balkovec, A. Studen, Koraki v času, Novi vek, Zgodovina za 8. razred devetletke, Državna založba Slovenije, Ljubljana 2000.

Slika 17: J. Cvirk et al. Ilustrirana zgodovina Slovencev. Mladinska knjiga, Ljubljana 1999